

Onderzoek evenwichtige belangenafweging BPF Schilders

Definitief onderzoeksrapport

Versie 20-3-2017
(eindversie)

INHOUDSOPGAVE

1. Voorwoord	4
2. Management samenvatting	5
2.1 Opdracht	5
2.2 Werkwijze	5
2.3 Bevindingen	5
2.4 Conclusie	6
2.5 Aanbevelingen	7
3. Achtergrond en onderzoeksanpak	8
3.1 Opdracht van DNB	8
3.2 Onderzoeksvraag	8
3.3 Onderzoeksgroep	10
3.4 Onderzoeksanpak	10
4. Bevindingen	12
4.1 Inventarisatie	12
4.2 Verplichtstelling en representativiteit	14
4.3 Asymmetrie in reglement en uitvoering	15
4.4 Besluitvorming en afwegingen van het bestuur	21
4.5 Mogelijkheden voor calculerend gedrag	22
5. Indrukken onderzoeksgroep	24
5.1 Doelstellingen en beleidsuitgangspunten	24
5.2 Bestuursbesluiten	24
5.3 Pensioenloon	24
5.4 Geen premie geen recht	25
5.5 Inkoopregeling	25
5.6 Belangenafweging	25
5.7 Verantwoording	25
5.8 Calculerend gedrag	26
6. Consultatieronde	27
6.1 Gelijkwaardig maar niet gelijk	27
6.2 Niet elke zelfstandige is hetzelfde	27
6.3 Verplichten of verleiden	27
6.4 Samen optrekken	28
6.5 Communicatie is een kunst	28
6.6 Een aantrekkelijke regeling	28

7. Conclusie	29
7.1 Asymmetrie	29
7.2 Calculerend gedrag	29
7.3 Handhaving	29
7.4 Wet- en regelgeving	30
7.5 Governance	30
7.6 Draagvlak	30
7.7 Eindconclusie	31
8. Aanbevelingen	32
8.1 Blijf alert op asymmetrie	32
8.2 Monitor calculerend gedrag	32
8.3 Versterk de governance	32
8.4 Onderzoek proactief de mogelijkheden van een ander pensioencontract	33
8.5 Werk actief aan betere oplossingen voor zzp'ers	33
8.6 Slotoverwegingen	34
Bijlage 1 – Plan van aanpak	35
Bijlage 2 – Betrokkenen bij het onderzoek	44
Bijlage 3 – Analyses	46

1 VOORWOORD

Het Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf (BPF Schilders) is een van de weinige Nederlandse pensioenfondsen waaraan zzp'ers al sinds de oprichting verplicht deelnemen. Tot een aantal jaren geleden waren er helemaal niet zoveel zzp'ers in de schilderssector. Er was een redelijk stabiel aantal zelfstandig ondernemers. De rest was in dienst bij een werkgever. De laatste jaren is dat veranderd. Op dit moment is het totaal aantal actieve deelnemers bij het fonds 29.096, hiervan zijn 10.900 zzp'er¹. Dat is ruim een derde van de deelnemers. Daarmee worden zzp'ers voor BPF Schilders steeds belangrijker.

In dit onderzoeksrapport is kritisch gekeken naar wat het betekent voor een pensioenfonds om zowel werknemers als zzp'ers te bedienen. Met welke regelgeving heb je dan te maken? Wat betekent het voor de uitvoering? En hoe borg je een evenwichtige afweging van alle belangen? Er is gekeken naar de manier waarop BPF Schilders hieraan invulling heeft gegeven, en de lessen die daaruit te trekken zijn. Wij zien dat BPF Schilders vooral de laatste jaren belangen expliciet afweegt en bewust probeert asymmetrieën in de regeling weg te nemen. Daarmee is het fonds er echter nog niet.

Elk pensioenfonds heeft draagvlak nodig onder werkgevers, deelnemers en gepensioneerden. Acceptatie van besluiten is essentieel om de verschillende deelnemersgroepen aan boord te houden. Precies dat lijkt een heikel punt te zijn voor BPF Schilders. Het fonds lijkt er maar ten dele in te slagen om voldoende draagvlak te verkrijgen onder zzp'ers. Deels lijkt dit te wijten aan de moeizame communicatie tussen BPF Schilders en enkele zelfstandigenorganisaties. Daarbij speelt ook de discussie rond verplichtstelling en representativiteit een rol: worden zelfstandigen voldoende vertegenwoordigd door de huidige opdrachtgevers? Hoe kunnen zzp'ers op een goede manier worden meegenomen in de representativiteit? Het vinden van de juiste oplossing vraagt vaak om veel creativiteit, en een oplossing waarmee alle betrokken partijen tevreden zijn is niet snel gevonden.

Zzp'ers spelen een belangrijke en actuele rol in de pensioendiscussie in het algemeen, en in de toekomststrategie van BPF Schilders in het bijzonder. Dit onderzoek geeft inzicht in randvoorwaarden om als pensioenfonds zowel werknemers als zzp'ers te bedienen. Daarbij gaat het er niet alleen om handvatten te bieden aan BPF Schilders, maar ook om bij te dragen aan de breder gevoerde discussie over pensioen voor zzp'ers.

René Maatman
Onderzoeksregisseur
Onderzoeksgroep evenwichtige belangenafweging BPF Schilders

---

¹ Deze aantallen zijn gebaseerd op de kerncijfers in het jaarverslag van 2015.

2 MANAGEMENT SAMENVATTING

2.1 Opdracht

In opdracht van BPF Schilders heeft een onderzoeksgroep onderzocht, op welke wijze binnen BPF Schilders de belangenafweging plaatsvindt tussen zzp'ers en werknemers. Worden de belangen van beide groepen evenwichtig afgewogen? Waar zitten verschillen in de regeling, in de besluitvorming van het pensioenfondsbestuur en in het uitvoeringsproces tussen beide groepen? Hoe pakken bestuursbesluiten uit voor beide groepen? En hoe wordt hiermee omgegaan?² De onderzoeksopdracht is in afstemming met De Nederlandsche Bank (DNB) verleend. Het onderzoek is verricht door analyses en reviews van bestuurs- en beleidstukken van BPF Schilders en gesprekken met betrokken partijen.

2.2 Werkwijze

De onderzoeksgroep heeft zich vooral gericht op de 'materiële' kenmerken van een zorgvuldige belangenafweging. Dit betreft de vraag of de bestuursleden van het pensioenfonds zich bij de vervulling van hun taak richten naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokkenen aanspraak- en pensioengerechtigden.³ Van belang daarbij is of het bestuur de relevante feiten en omstandigheden in zijn afwegingen heeft betrokken en daaraan het juiste gewicht heeft toegekend. In dat kader is onderzocht of de pensioenregeling van BPF Schilders en de uitvoering daarvan gekenmerkt worden door asymmetrieën en mogelijkheden tot calculerend gedrag.

Met asymmetrie bedoelen we dat een regel, besluit of feitelijk handeling andere gevolgen heeft voor een zzp'er dan voor een werknemer. Daarbij is een nader onderscheid gemaakt tussen directe asymmetrie en indirecte asymmetrie. Wij lichten dat nader toe in paragraaf 3.2. Ten aanzien van calculerend gedrag is beoordeeld waar en op welke manieren het voor een deelnemer (zzp'er of werknemer) mogelijk is om voordelen te behalen of nadelen te ontgaan op een wijze die op gespannen voet staat met de bedoeling van BPF Schilders. Tijdens het onderzoek traden enkele indrukken en bevindingen aan het licht die zijdelings verband houden met de bedoelde asymmetrieën of calculerend gedrag, zoals de vraag of BPF Schilders zich zou kunnen inzetten voor verdere verbetering van de pensioenregeling van werknemers en zzp'ers in de sector. Voor zover die relevant zijn in het kader van de onderzoeksvraag, of waar BPF Schilders daarmee anderszins zijn voordeel zou kunnen doen, maken wij daarvan melding in dit rapport.

2.3 Bevindingen

De bevindingen kunnen als volgt worden samengevat:

- Op een dertiental punten bestaat er een asymmetrie in de behandeling van zzp'ers ten opzichte van werknemers. De onderzoeksgroep ziet dat het bestuur, zeker de laatste jaren, deze verschillen actief aanpakt en probeert op te lossen. BPF Schilders is daar echter niet op

---

² Het plan van aanpak zoals dit is afgestemd met DNB, is opgenomen in bijlage 1.

³ De onderzoeksgroep heeft niet beoordeeld of telkens aan alle formele eisen (statuten, besluiten, stemmen) is voldaan.

alle punten 'autonoom' toe in staat. Het fonds is daarin mede afhankelijk van de afspraken met opdrachtgevers.⁴

- Er zijn mogelijkheden voor calculerend gedrag in de pensioenregeling die BPF Schilders uitvoert. BPF Schilders en een aantal geconsulteerde partijen achten het echter onwaarschijnlijk dat calculerend gedrag door schilders, ten laste van het fonds, op grote schaal plaatsvindt.
- De pensioenwetten houden onvoldoende rekening met een bedrijfstakpensioenfonds dat mede werkzaam is voor zzp'ers. Dit beperkt de mogelijkheden voor BPF Schilders om een bestuursmodel te kiezen dat op de kenmerken van dit fonds is toegesneden.
- Het huidige bestuursmodel van BPF Schilders is een paritair model, waarbinnen één bestuurszetel is gereserveerd voor een vertegenwoordiger van zelfstandigen en één voor een vertegenwoordiger van gepensioneerden. Werknemers en werkgevers hebben beiden twee zetels en leveren beiden een voorzitter. Twee bestuurszetels worden ingenomen door onafhankelijke bestuurders met een specifieke deskundigheid op het gebied van risicomanagement en vermogensbeheer. Het bestuursmodel van BPF Schilders wordt daarom wel aangeduid als 'paritair plus'.
- Er zijn voors en tegens te benoemen ten aanzien van de werking van het paritair model bij BPF Schilders. Enkele zelfstandigenorganisaties vinden dat zij onvoldoende tot hun recht komen in dit model. Hierin schuilt een wisselwerking met de verplichtstelling. Het bestuur van BPF Schilders vindt dat de organisaties die vertegenwoordigd zijn in de governance van het fonds, de pijlers van het fonds dienen te ondersteunen en niet moeten ondergraven.
- De verplichtstelling voor werknemers en zzp'ers leidt tot veel discussie. De verschillende betrokken partijen hebben hier sterk uiteenlopende meningen over, variërend van de overtuiging dat de verplichtstelling nu belangrijker en actueler is dan ooit tot de overtuiging dat het nooit zo kan zijn dat een zzp'er zich moet houden aan een afspraak die gemaakt is tussen werknemers en werkgevers. Bijkomend probleem is dat de representativiteitstoets in haar huidige vorm geen rekening houdt met het bestaan van zzp'ers, zodat per definitie gezocht moet worden naar een alternatieve manier om deze wel mee te nemen in de berekening. Een aantal geconsulteerde partijen vindt dat BPF Schilders zich onvoldoende inspant om draagvlak te verwerven onder zzp'ers. Ongeacht of dit verwijt terecht wordt gemaakt, constateert de onderzoeksgroep dat het draagvlak van BPF Schilders en zijn pensioenregeling niet vanzelfsprekend is en voortdurend moet worden 'bevochten', dat wil zeggen de inspanning vergt van het pensioenfondsbestuur, zowel op inhoud als communicatie.

2.4 Conclusie

De onderzoeksgroep stelt vast dat er asymmetrieën en onevenwichtigheden zijn in de regeling die BPF Schilders uitvoert. Voor een deel worden die veroorzaakt door sociale partners die de inhoud van de regeling bepalen. Voor een deel houden zij verband met wetgeving. De onderzoeksgroep concludeert dat BPF Schilders oog heeft voor die asymmetrieën en onevenwichtigheden en streeft naar een evenwichtige besluitvorming en uitvoering van de regeling voor werknemers, zzp'ers,

---

⁴ In dit onderzoeksrapport worden de begrippen "sociale partners" en opdrachtgevers door elkaar gebruikt. Sociale partners zijn (organisaties van) werkgevers en werknemers. Zij bepalen de inhoud van de cao en de daarin opgenomen pensioenovereenkomst. De voor de schilderssector representatieve ZZP-organisaties zijn hierin niet allemaal betrokken,

gepensioneerden en werkgevers. De onderzoeksgroep meent dat het pensioenfondsbestuur zich op onderdelen actiever kan opstellen en mogelijkheden tot verbetering van de pensioenregeling en uitvoeringsproblemen kan aankaarten bij zijn opdrachtgevers en bij de wetgever. Dat kan bijdragen aan een betere pensioenregeling en versterking van het draagvlak van het fonds.

De onderzoeksgroep wil zich geen oordeel aanmatigen ten aanzien van de vraag of er in het bestuur van BPF Schilders sprake is van een evenwichtige belangenafweging in de zin van artikel 105 PW. Dat antwoord vergt een meeromvattend juridisch onderzoek waarbij idealiter ook de groepsdynamiek in het bestuur, de interactie tussen het bestuur en de overige organen en de feitelijke communicatie tussen het fonds en zijn aanspraak- en pensioengerechtigden worden beoordeeld. Gegeven de aan pensioenfondsbestuurders toekomende beleidsvrijheid lijkt het de onderzoeksgroep echter onwaarschijnlijk dat er in het bestuur van BPF Schilders geen sprake zou zijn van evenwichtige belangenafweging. De vraag of dat ook zo is in een individueel geval, beantwoordt de rechter.

2.5 Aanbevelingen

De onderzoeksgroep doet de volgende aanbevelingen:

1. Blijf alert op bestaande en mogelijk nieuwe asymmetrieën
2. Monitor calculerend gedrag en tref zo nodig corrigerende maatregelen
3. Versterk de governance van het fonds
4. Onderzoek proactief de mogelijkheden van een ander pensioencontract
5. Werk actief aan betere oplossingen voor zzp'ers en draagvlak

Met het oog op de toekomst kan BPF Schilders het draagvlak vergroten door te zoeken naar manieren om zelfstandigen optimaal te betrekken. BPF Schilders kan de kaders van wet- en regelgeving samen met opdrachtgevers proberen te beïnvloeden. BPF Schilders kan vanuit zijn unieke positie een vooraanstaande rol spelen in de discussie over de pensioenvoorziening van zzp'ers en op die manier zzp'ers aan zich blijven binden.

3 ACHTERGROND EN ONDERZOEKSAANPAK

3.1 Opdracht van DNB

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft het Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf (BPF Schilders) op 23 juni 2016 gevraagd te onderzoeken, op welke wijze binnen BPF Schilders de belangenafweging plaatsvindt tussen zzp'ers en werknemers. Worden de belangen van beide groepen evenwichtig afgewogen? Waar zitten verschillen in de regeling, in de besluitvorming van het pensioenfondsbestuur en in het uitvoeringsproces tussen beide groepen? Hoe pakken bestuursbesluiten uit voor beide groepen? En hoe wordt hiermee omgegaan?

Binnen BPF Schilders geldt, in tegenstelling tot de meeste pensioenfondsen, een verplichte deelneming van zelfstandigen aan de pensioenregeling. Anno 2017 is ruim een derde van de premiebetalende deelnemers zzp'er.⁵ Regelgeving voor zzp'ers en werknemers verschilt op diverse aspecten, bijvoorbeeld op arbeidsverhoudingen, belastingheffing en pensioenwetgeving. Die verschillen werken door in de besluitvorming van het pensioenfondsbestuur en de belangenafweging die daaraan ten grondslag ligt. Die verschillen en de pensioenfondsbesluiten hebben gevolgen voor de pensioenregeling, de pensioenuitvoering en het pensioenresultaat. Dit rapport geeft inzicht in deze verschillen en hun gevolgen en de manier waarop BPF Schilders hiermee rekening houdt.

3.2 Onderzoeksvraag

Alle bestuursleden van BPF Schilders zijn op grond van artikel 105 Pensioenwet gehouden ervoor te zorgen dat alle belanghebbenden bij het fonds – werknemers, werkgevers, zelfstandigen, slapers en gepensioneerden zich evenwichtig vertegenwoordigd kunnen voelen. Deze norm wordt vaak vertaald als het vereiste van evenwichtige belangenafweging of evenwichtige belangenbehartiging.⁶ Deze norm heeft in de context van BPF Schilders - wellicht nog méér dan bij andere pensioenfondsen - tot strekking dat het pensioenfondsbestuur moet zoeken naar draagvlak voor zijn besluiten. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat het daarbij niet zozeer (of niet alleen) gaat om de samenstelling van het bestuur, maar om de wijze waarop het bestuur zijn taak voldoet. Uit de inhoud van de besluiten moet blijken dat daarin ook rekening wordt gehouden met een groep deelnemers die een grote minderheid vormt maar die niet actief participeert in de governance van het fonds.⁷ Met het oog op hun besluitvorming zullen de bestuurders van BPF Schilders moeten zoeken naar de juiste factoren om in hun afwegingen te betrekken en daaraan het juiste gewicht moeten toekennen. De centrale vraag voor dit onderzoek sluit daarbij aan: *geeft de aansluiting van zzp'ers BPF Schilders aanleiding om in zijn besluitvorming en de daaraan ten grondslag liggende afwegingen onderscheid te maken tussen werknemers en zzp'ers en/of leidt die aansluiting ertoe dat BPF Schilders zzp'ers feitelijk anders behandelt dan werknemers?*

Wij hebben deze vraag beantwoord door onderzoek te doen naar asymmetrie en (mogelijkheden tot) calculerend gedrag. Met asymmetrie bedoelen we dat een wettelijke of statutaire regel, een reglement, besluit of een feitelijke handeling andere gevolgen heeft voor een zzp'er dan voor een werknemer. Dat kan de bedoeling zijn (directe asymmetrie), omdat die verschillende behandeling

⁵ Bron: jaarverslag 2015

⁶ Hof Amsterdam, 14 februari 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:550 (PMA) spreekt over "evenwichtige belangenbehartiging als bedoeld in artikel 105 Pw." Zo ook de staatssecretaris in haar brief van 13 september 2016, 2016-0000157908.

⁷ Vgl. TK 19008, nrs. 16 en 253c en TK 26 415, nr. 3 onderdeel E en nr. 16,

besloten ligt in een wettelijke of statutaire regel, een reglement, een besluit of een feitelijke handeling. Maar het kan ook zijn dat een regel, besluit of handeling die bedoeld was om beide doelgroepen gelijk te behandelen, *feitelijk* voor de ene groep anders uitwerkt dan voor de andere (indirecte asymmetrie). Ook is expliciet gekeken naar mogelijkheden voor calculerend gedrag: waar en op welke manieren is het voor een deelnemer (zzp'er of werknemer) mogelijk om bewust bepaalde keuzes te maken, gebruikmakend van het feit dat BPF Schilders een verplichtstelling voor zzp'ers kent? Heeft die keuze voor- of nadelige gevolgen voor individuen of groepen en zo ja, zijn die gevolgen beoogd en gerechtvaardigd?

De onderzoeksvraag vraag is uitgesplitst in de volgende deelvragen:

1. Waar zit mogelijke directe en/of indirecte asymmetrie?
  - a. In de statuten en reglementen van het fonds
  - b. in de strategie van het fonds
  - c. in het bestuurlijk model van het fonds
  - d. in de (veranderde) wetgeving
  - e. in de manier van uitvoeren
2. Wordt in de besluitvormingsprocessen rekening gehouden met de verschillen tussen zzp'ers en werknemers?
  - a. Vindt de belangenafweging expliciet plaats in de voorbereiding van de besluitvorming en zien we dat ook terug in de vergaderstukken?
  - b. Vindt de belangenafweging expliciet plaats tijdens de vergadering en zien we dat ook terug in de notulen?
  - c. Toetsen Raad van Toezicht en Verantwoordingsorgaan expliciet op de verschillende belangen van zzp'ers en werknemers?
  - d. Zijn de uitkomsten van de belangenafwegingen als bedoeld onder a. tot en met c. logisch verklaarbaar en geven zij blijk van de vereiste evenwichtigheid?
3. Zijn er mogelijkheden/gelegenheden voor calculerend gedrag van deelnemers omdat een onderscheid wordt gemaakt - of juist geen onderscheid wordt gemaakt - tussen zzp'ers en werknemers?
4. Zijn er andere specifieke elementen waar rekening mee wordt gehouden, in verband met de positie van werknemers en zzp'ers?
5. Geven de bevindingen aanleiding tot aanbevelingen met het oog op de toekomst?

Bovenstaande (deel)vragen zijn relevant in het kader van de belangenafweging en de besluitvorming van het pensioenfondsbestuur als bedoeld in artikel 105 Pensioenwet. Zij zijn daarom wezenlijk voor dit onderzoek. Als wij de taak van het pensioenfonds en het pensioenfondsbestuur daartoe beperken, maken wij die echter - naar de mening van de onderzoeksgroep - wat smal.⁸ De onderzoeksgroep heeft zich daarom de vraag gesteld of van BPF Schilders verwacht mag worden dat het zich - meer in zijn algemeenheid - proactief inzet voor een goed pensioen voor zelfstandigen en schilders in de eigen bedrijfstak.⁹ BPF Schilders zou dat kunnen doen door onevenwichtigheden onder de aandacht te brengen van zijn opdrachtgevers en de wetgever en door te wijzen op eventuele uitvoeringsproblemen. Zo nodig kan het fonds de regeling (of de uitvoering daarvan) 'terugleggen' bij de opdrachtgevers als onderdeel van een escalatieladder.

---

⁸ Uit de eigen stukken van BPF Schilders maakt de onderzoeksgroep op dat ook het pensioenfonds zijn taak breder ziet.

⁹ Vgl. Commissie Frijns (2010), p. 4 en 54; Commissie Frijns 2013 ('Kijken in de spiegel', p. 26 en p. 41-43).

3.3 Onderzoeksgroep

Om blinde vlekken te voorkomen en het onderzoeksresultaat breder te kunnen gebruiken is het onderzoek verricht door personen die op enige afstand staan van BPF Schilders. Het onderzoek is uitgevoerd door René Maatman (onderzoeksregisseur), Michael Visser (klankbordgroeplid), Eddy Haket (klankbordgroeplid) en Cécile Wilbers (secretaris).¹⁰ Vanuit het bestuur van BPF Schilders waren Cathrin van der Werf en André van den Berg betrokken als vraagbaak en als contactpersonen naar het pensioenfondsbestuur als opdrachtgever.

3.4 Onderzoeksaanpak

3.4.1 *Verbinden deelvragen met brondocumentatie*

Om de verschillende deelvragen te beantwoorden, is een grote hoeveelheid brondocumentatie verzameld en beoordeeld, van jaarverslagen en andere openbare stukken van BPF Schilders, tot de notulen van de bestuursvergaderingen en interne onderzoeken naar bijvoorbeeld de verplichtstelling en de kosten van de uitvoering voor zzp'ers in vergelijking tot die voor werknemers. De focus lag daarbij op de laatste vier jaar, beginnend in het jaar waarin de keuze voor het huidige bestuursmodel is gemaakt, met waar nodig een doorkijk naar besluitvorming en ontwikkelingen verder in het verleden (zoals bijvoorbeeld de besluitvorming rond de inkoopregeling). In de tabel in het plan van aanpak (bijlage 1) is een volledig overzicht opgenomen van de deelvragen en de daaraan gekoppelde brondocumentatie.

3.4.2 *Analyse brondocumentatie door experts*

De analyse van de brondocumentatie is uitgevoerd door experts van uitvoeringsorganisatie PGGM. Zij zitten dicht op de daadwerkelijke uitvoering van het beleid en de regeling en kunnen de weergegeven informatie goed plaatsen en verbinden met hun eigen kennis en ervaring. Volgens een vast format (zie bijlage 3) is hun gevraagd de documenten te analyseren en aan te geven waar zij asymmetrie en eventueel mogelijkheden voor calculerend gedrag zien in de behandeling van zzp'ers ten opzichte van werknemers. Ook is expliciet gevraagd waar juist geen onderscheid wordt gemaakt tussen zzp'ers en werknemers, terwijl dat misschien wel zou moeten of wenselijk zou zijn.

3.4.3 *Kwaliteitscheck analyses en bevindingen door kennishouders*

Een analyse zoals hierboven beschreven is grotendeels kwalitatief, en daarmee altijd enigszins subjectief. Hoe zorgen we dat er geen essentiële onderdelen over het hoofd zijn gezien, en dat alle belangrijke punten zijn geraakt? Een garantie is niet te geven, maar we hebben wel maatregelen getroffen om de betrouwbaarheid van de analyse te vergroten. De onderzoeksgroep heeft ervoor gekozen om een aantal mensen met veel kennis van en achtergrond bij het fonds (zie bijlage 2) te vragen het geheel van analyses te beoordelen op kwaliteit en omissies. Zij beschikken over veel ervaring met betrekking tot BPF Schilders die zij - vaak in een jarenlange carrière en in samenwerking met BPF Schilders - hebben opgedaan. Hierdoor zijn zij goed in staat om te beoordelen of de geraadpleegde documentatie compleet is. Zij kunnen de achterliggende motieven van besluiten uit het verleden toelichten en in de juiste context plaatsen en de informatie beoordelen met een

---

¹⁰ Waar in dit rapport sprake is van de onderzoeksgroep, wordt bedoeld op de hier genoemde personen. Hun betrokkenheid laat onverlet dat elk van deze personen op onderdelen van dit rapport mogelijk andere opvattingen heeft.

breder blik dan alleen die van de huidige uitvoeringsorganisatie. Op basis van hun review zijn de analyses op een aantal punten verder aangescherpt en aangevuld.

3.4.4 Toets op de gebruikte cijfers door PGGM

Het (beperkte) kwantitatieve gedeelte van het onderzoek, daar waar het bijvoorbeeld gaat om aantallen deelnemers en de berekening van inkomsten, kan uiteraard wel objectief worden getoetst. Voor een deel zijn de gebruikte cijfers afkomstig uit het jaarverslag (2015) van BPF Schilders, en als zodanig 'afgetekend' door de externe accountant. Waar dit niet het geval is, is bij de levering van de benodigde cijfers het vier-ogen-principe toegepast: alle cijfers zijn nagerekend en gecontroleerd door een collega-actuaris met specifieke kennis van BPF Schilders.

3.4.5 Toetsen concept rapport onder belanghebbende partijen

Uiteraard is het van belang om onze ideeën niet alleen binnen BPF Schilders te toetsen, maar ook daarbuiten. Herkennen de stakeholders van BPF Schilders het beeld dat uit het conceptrapport naar voren komt? Hoe ervaren zij de belangenafweging door BPF Schilders? De onderzoeksgroep heeft de Raad van Toezicht van BPF Schilders en een aantal belangenorganisaties (bijlage 2) gevraagd om in een consultatieronde het conceptrapport te toetsen op feitelijke onjuistheden en volledigheid en aan te geven wat hun beeld is van de belangenafweging binnen BPF Schilders, en de manier waarop deze in de toekomst kan worden verbeterd¹¹. Alle aangeschreven organisaties hebben meegedaan aan de consultatieronde. Het merendeel heeft een schriftelijke reactie gegeven; een deel van de organisaties heeft deze ook mondeling toegelicht. Op basis hiervan is het rapport op onderdelen verder aangescherpt en aangevuld met een samenvatting van de consultatieronde (hoofdstuk 6), die een overzicht geeft van de reacties en de gevolgen die de onderzoeksgroep daaraan verbindt.

3.4.6 Trusteerol

De vraag komt op of van BPF Schilders mag worden verwacht dat het zich inzet als belangenbehartiger voor zzp'ers en werknemers in zijn bedrijfstak, wat betreft hun pensioen en pensioenuitvoering. Wij vatten dit samen als de invulling van de trustee rol van het pensioenfonds. De onderzoeksgroep heeft de indruk dat BPF Schilders die brede taakopvatting onderschrijft. Wij leiden dit af uit de doelstellingen en beleidsuitgangspunten die het fonds heeft geformuleerd.¹²

BPF Schilders kan de inhoud van de regeling ter discussie stellen bij opdrachtgevers, uitvoeringsproblemen signaleren, oplossingen aandragen en aandringen op medewerking aan oplossingen. Een nog verdergaande stap zou zijn dat het pensioenfonds zich extern manifesteert als opinie-leider als het gaat om pensioen voor zzp'ers. De onderzoeksgroep heeft niet diepgaand onderzocht of BPF Schilders deze rol op zich neemt. De onderzoeksgroep laat het bij een aantal waarnemingen en bevindingen die als 'bijvangst' van haar onderzoek kunnen worden aangemerkt.

3.4.7 Formuleren conclusies en aanbevelingen door onderzoeksgroep

Op basis van de gedane analyses en bevindingen heeft de onderzoeksgroep een aantal conclusies geformuleerd en aanbevelingen gedaan. Een conceptversie van het eindrapport is op 13 maart 2017

---

¹¹ Uiteraard is de Raad van Toezicht ook op andere wijze betrokken bij dit onderzoek, als intern toezichthouder op het bestuur als opdrachtgever.

¹² De verplichting daartoe neergelegd in artikel 102a Pw. Zie paragrafen 2.3 en 2.4 in de ABTN 2016 van BPF Schilders.

besproken met DNB. De onderzoeksgroep heeft het voorliggende eindrapport op 20 maart 2017 inhoudelijk vastgesteld.

4 BEVINDINGEN

Voor dit onderzoek is een grote hoeveelheid brondocumentatie geanalyseerd. De analyses zijn terug te vinden in bijlage 3. Die hebben geleid tot constatering die wij in paragraaf 4.1 opsommen per deelonderwerp. In de daarop volgende paragrafen gaan we in op een viertal thema's, te weten verplichtstelling en representativiteit, asymmetrie in reglement en uitvoering, besluitvorming en mogelijkheden voor calculerend gedrag.

4.1 Inventarisatie

1. Statuten en reglementen

- Zelfstandigenorganisaties zijn geen dragende organisatie bij het fonds.
- In de statuten is vastgelegd dat één van de acht bestuursleden wordt voorgedragen door één of meerdere voor - de schildersector representatieve ZZP-organisaties. De bestuursleden richten zich bij de vervulling van hun taak naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever en zorgen ervoor dat dezen zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen.¹³ De notulen van de bestuursvergaderingen geven geen aanleiding te veronderstellen dat bestuursleden hun functie vervullen met een last *van* ('instructie') of ruggenspraak *met* de geleding die zij vertegenwoordigen. Het bestuur heeft desgevraagd laten weten dat het nooit voorkomt dat besluiten worden aangehouden om ruggenspraak te kunnen houden. Een schorsing van een bestuursvergadering teneinde binnen de eigen geleding te overleggen over de voorgenomen standpuntbepaling is sinds 2007 slechts één keer voorgekomen. Het is in de afgelopen 10 jaar nooit voorgekomen dat een bestuurslid zich in de vergadering heeft laten bijstaan door een deskundigen uit zijn eigen achterban.¹⁴ Wel hebben de verschillende bestuursleden regelmatig buiten de vergaderingen om regelmatig overleg met hun eigen achterban.
- Op een aantal punten in het pensioenreglement is er asymmetrie in behandeling. Deze wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 4.3.

2. Strategie

- BPF Schilders ziet zichzelf als de pensioenuitvoerder van de pensioenregelingen die van toepassing zijn in de Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijfstaking. BPF Schilders heeft ook juridisch en feitelijk die rol, door de verplichtstelling. Om zijn missie te realiseren wil BPF Schilders het draagvlak van het fonds vergroten, zorgen voor evenwichtige financiële opzet van het fonds en onderzoek doen naar de strategische koers van het fonds, die rekening houdt met de veranderingen in de pensioensector, de verplichtstelling en de positie van zzp'ers.¹⁵
- Zelfstandigen Bouw, ZZP-Nederland, PZO, Onderhoud NL zelfstandigen en FNV Zelfstandigen waren in 2013 uitgenodigd om mee te denken over invulling van het bestuursmodel, onder de voorwaarde dat zij de verplichtstelling zouden ondersteunen. PZO heeft afgezien van deelname. Zelfstandigen Bouw en ZZP Nederland organisaties waren bereid om mee te

---

¹³ Artikel 9.4 statuten en artikel 105 Pw.

¹⁴ Vgl. artikel 105 lid 3 Pw.

¹⁵ ABTN 2016 en het document 'Waar staat BPF Schilders voor?'.

werken, mits aan enkele voorwaarden zou worden voldaan: vrijstelling voor zzp'ers die elders pensioen opbouwen en compensatie van het verlies van de aanspraken op de inkoopregeling.¹⁶ BPF Schilders heeft geconcludeerd dat binnen de huidige wettelijke kaders niet aan deze voorwaarden kon worden voldaan. Daarop hebben deze twee organisaties het overleg gemeden, de verplichtstelling niet ondersteund en een andere zienswijze neergelegd bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

- Bij de invulling van het bestuursmodel heeft het bestuur er vanuit het oogpunt van continuïteit bewust voor gekozen om het paritair bestuursmodel te handhaven. Wel is dit uitgebreid naar een paritair plus model, waarbij het bestuur is aangevuld met twee onafhankelijke deskundigen. Er zijn op dat moment ook andere bestuursmodellen overwogen, maar gezien de toen aanstaande transitie naar PGGM en het feit dat er geen concrete aanleiding was te twijfelen over de houdbaarheid van dit bestuursmodel, leek het op dat moment niet wenselijk om extra complexiteit te creëren door hier verdergaande andere keuzes in te maken.
- SZW heeft in 2015 geconcludeerd dat de aanvraag tot een gewijzigde vaststelling van de verplichtstelling is gedaan door organisaties die een meerderheid van 56,6% van de in de desbetreffende bedrijfstak werkzame personen vertegenwoordigen. Daarop heeft SZW de werking van de verplichte deelneming in BPF Schilders voor de periode 2015-2020 verlengd.¹⁷ De representativiteit van deze organisaties geldt voor de gehele sector, inclusief zzp'ers. Dit wordt echter niet door iedereen zo ervaren.
- De toekomst van BPF Schilders is sterk afhankelijk van onder andere de positie van zzp'ers in het pensioenstelsel.

3. Bestuurlijk model

- Bij het vaststellen van het bestuursmodel in 2013 is besloten 1 van de 8 zetels beschikbaar te stellen voor zelfstandigen. Aan zelfstandigenorganisaties (Zelfstandigen Bouw, ZZP Nederland, OnderhoudNL en FNV Bouw) is gevraagd gezamenlijk een voordracht te doen voor een bestuurslid namens zzp'ers. Deze voordracht is begin 2014 gedaan vanuit Zelfstandigen Bouw, ZZP Nederland, FNV en OnderhoudNL.
- Sinds 2013 zijn er vertegenwoordigers van zzp'ers in het Verantwoordingsorgaan. Twee van de beschikbare zetels zijn ingevuld, voor één zetel is een vacature. In de Raad van Toezicht is geen zetel toegewezen aan een of meer personen met een bijzondere verbinding met zzp'ers. Deze bestaat immers uitsluitend uit onafhankelijke leden zonder binding met opdrachtgevers, werkgevers of deelnemers van het fonds.
- Zelfstandigen Bouw en ZZP Nederland hebben gedurende de aanvraag van de nieuwe verplichtstelling in 2015 lange tijd het contact met het bestuur verbroken. Sinds de zomer van 2016 is er weer overleg en contact tussen het bestuur en Zelfstandigen Bouw, maar door onenigheid over de gemaakte afspraken is dit contact in december 2016 weer verbroken.
- Er is veel afstemming geweest met zelfstandigenorganisaties over de inkoopregeling. Hier wordt nader op ingegaan in paragraaf 4.3.10.

---

¹⁶ De mogelijkheden van dispensatie voor zzp'ers die elders pensioen opbouwen zijn in 2016 onderzocht door een onafhankelijk onderzoeker. Dispensatie bleek niet mogelijk binnen de huidige wettelijke kaders.

¹⁷ Stcrt 2015, 31061.

4. Wetgeving

- Met name het fiscaal kader voor zelfstandigen maakt het onmogelijk om zzp'ers op een gelijke manier te behandelen als werknemers.
- In de regelgeving rond verplichtstelling en representativiteit is er weinig tot niets geregeld voor zelfstandigen. Zzp'ers worden conform de wet BPF 2000 in de berekening van de representativiteit meegenomen als werknemers.
- De representativiteitstoets werd in 2015 voor het laatst uitgevoerd voor BPF Schilders. Dit leidde toen tot een representativiteitscijfer van 56,6%, op basis waarvan de verplichtstelling is verleend.

5. Manier van uitvoeren

- Het totaal aantal actieve deelnemers bij het fonds is 29.096. Ca. 37,5% hiervan is deelnemer zelfstandige (bron: jaarverslag 2015). Wanneer ook de deelnemer werkgever wordt meegerekend, is ca. 43% zelfstandige.
- Het pensioenkeuzeloon werkt een lagere pensioenopbouw voor zzp'ers in de hand: meer dan 80% van de zelfstandigen kiest voor de opbouw van het minimum pensioenkeuzeloon. Ook biedt het mogelijkheden voor calculerend gedrag (zie ook paragraaf 4.5).
- De uitvoeringskosten voor zzp'ers zijn een derde hoger dan voor werknemers (bron: kostenonderzoek BPF Schilders). Hier wordt nader op ingegaan in paragraaf 4.3.13.

4.2 Verplichtstelling en representativiteit

BPF Schilders is in 1951 opgericht met als doel om deelnemers en hun nabestaanden te voorzien van een goed pensioen tegen een aanvaardbare prijs. Betrouwbaarheid, solidariteit en collectiviteit stonden (en staan) daarbij voorop. Vanaf het begin is nadrukkelijk gekozen voor een verplichtstelling voor zowel werknemers als ondernemers met of zonder personeel. Belangrijk argument hiervoor was (en is) het voorkomen van oneerlijke concurrentieverhoudingen in de bedrijfstak. Door eenzelfde pensioenrecht en -plicht af te dwingen, wordt concurrentie op deze arbeidsvoorwaarde voorkomen.

Andere argumenten van opdrachtgevers voor de verplichtstelling zijn:

- Het realiseren van een goed pensioen voor alle werkenden in de sector tegen een aanvaardbare prijs. Dit betekent het kunnen handhaven van de levensstandaard na pensionering;¹⁸
- Het voorkomen van 'social dumping', d.w.z. het verslechteren van arbeidsvoorwaarden onder druk van lagere kosten van zzp'ers die geen pensioen opbouwen;
- Het ontmoedigen van schijnconstructies.

Dat was het uitgangspunt in 1951. Sindsdien is de samenstelling van het deelnemersbestand stevig verschoven. Inmiddels is meer dan een derde van de deelnemers zzp'er. Dat brengt nieuwe vraagstukken met zich mee, en de verplichting om zzp'ers ook goed te vertegenwoordigen en mee te nemen in de besluitvorming. Voor BPF Schilders werd dit zeer concreet bij de invulling van het

---

¹⁸ Overigens werkt dit door het pensioenkeuzeloon voor zelfstandigen in de praktijk anders uit voor zelfstandigen dan werknemers. Dit omdat het pensioenkeuzeloon doorgaans lager is dan het gemiddelde inkomen van een deelnemer schilder. Hier wordt nader op ingegaan onder 'uitvoering'.

bestuursmodel eind 2013/begin 2014 en het uitvoeren van de representativiteitstoets voor de verplichtstelling in 2015.

De representativiteitstoets ten behoeve van de verplichtstelling is in 2015 voor het laatst uitgevoerd. Daarin zijn zelfstandigen conform de Wet BPF 2000 expliciet meegenomen als werknemers. Dit leidde tot een representativiteitscijfer van 56,6%. Op basis van dit percentage is door de Minister van SZW verplichtstelling gecontinueerd. SZW is er daarbij van uitgegaan dat de huidige opdrachtgevers representatief zijn voor alle deelnemers, inclusief de zzp'ers die werkzaam zijn in de betreffende sector. Dit wordt evenwel niet door alle zzp'ers zo ervaren. BPF Schilders ziet zich hier geplaatst voor een dilemma: hoe kan het fonds organisaties die expliciet tegen de verplichtstelling zijn, toch op een goede manier betrekken, zodat zelfstandigen zich voldoende vertegenwoordigd voelen?

4.3 Asymmetrie in reglement en uitvoering

In de uitvoering van de pensioenregeling valt op een aantal punten ongelijke behandeling aan te wijzen tussen zzp'ers en werknemers: momenten waarop zzp'ers nadrukkelijk anders behandeld worden dan werknemers. De redenen hiervoor verschillen: soms zijn ze ingegeven door wet- en regelgeving, soms volgen ze uit het reglement en de afspraken hierover met opdrachtgevers, soms zijn ze het gevolg van praktische uitvoeringsaspecten. In het onderstaande schema zijn de asymmetrieën gerangschikt naar oorzaak¹⁹. Daaronder worden ze kort toegelicht.

Asymmetrieën gerangschikt naar oorzaak

	Wet- en regelgeving	Reglement/afstemming met opdrachtgevers	Uitvoering
1. Governance	X		
2. Wettelijk bepaalde verschillen in behandeling	X	X	
3. Eisen gegevensaanlevering	X		X
4. Grondslag en deeltijdfactor bij PVAO/nabestaandenpens.	X	X	
5. Pensioenloon	X	X	
6. Premiebetaling in het tweede ziektejaar		X	
7. Premievrije pensioenopbouw ZW-uitkering		X	
8. Keuringskosten		X	
9. Premie en recht		X	X
10. Inkoopregeling		X	
11. Premiebetaling			X
12. Premievrije voortzetting arbeidsongeschiktheid	X		X
13. Uitvoeringskosten	X		X

¹⁹ Asymmetrieën zijn ingedeeld naar de belangrijkste oorzaak. Bij een aantal asymmetrieën zijn uiteraard meer oorzaken aan te wijzen. Zo wordt asymmetrie 12 (PVAO) voor een deel beïnvloed door de beperkingen die wet- en regelgeving opleggen.

4.3.1 Governance

BPF Schilders heeft gekozen voor een paritair bestuursmodel. Artikel 100 van de Pensioenwet schrijft voor dat in een paritair bestuur van een bedrijfstakpensioenfonds de belanghebbenden op een zo evenwichtig mogelijke wijze vertegenwoordigd worden met dien verstande dat de vertegenwoordigers van werknemersverenigingen in de betrokken bedrijfstak of bedrijfstakken en de vertegenwoordigers van pensioengerechtigden tezamen ten minste evenveel zetels bezetten als de vertegenwoordigers van werkgeversverenigingen in de betrokken bedrijfstak of bedrijfstakken. Bovendien bezetten vertegenwoordigers van pensioengerechtigden niet meer dan 25% van het aantal zetels dat door vertegenwoordigers van werkgeversverenigingen, vertegenwoordigers van werknemersverenigingen en vertegenwoordigers van pensioengerechtigden tezamen wordt bezet. Zzp'ers worden niet als zodanig benoemd; er is dus geen voorgeschreven werkwijze hoe de vertegenwoordiging binnen het paritair model kan worden vormgegeven.

BPS Schilders heeft ervoor gekozen om per 1 juli 2014 een bestuurszetel van werkgeverszijde en een bestuurszetel van werknemerszijde 'af te staan': één aan een vertegenwoordiger van zzp'ers en één aan een vertegenwoordiger van gepensioneerden. Twee bestuurszetels (voorheen een werkgeverszetel en een werknemerszetel) worden ingenomen door onafhankelijke bestuursleden met een specifieke deskundigheid op het gebied van risicomangement en vermogensbeheer. Daarom wordt het bestuursmodel van BPF Schilders ook wel aangeduid als 'paritair plus'.

Zelfstandigenorganisaties zijn uitgenodigd om een vertegenwoordiger namens hen in het bestuur te kiezen. Ook is het verantwoordingsorgaan (VO) uitgebreid met drie expliciet voor zelfstandigenorganisaties bedoelde zetels. Het bestuurslid voor zelfstandigen is in februari 2014 voorgedragen en kort daarna toegetreden tot het bestuur. Daarbij moet worden opgemerkt dat alle bestuursleden hun taak onafhankelijk van werkgevers, aanspraak- en pensioengerechtigden (zonder 'last') moeten kunnen uitvoeren en de belangen van alle deelnemersgroepen evenwichtig moeten afwegen.

4.3.2 Wettelijk bepaalde verschillen in behandeling

Binnen de wettelijke regimes ligt de asymmetrie voor zzp'ers vooral in de Wet BPF 2000 en de fiscale wetgeving, in het bijzonder het fiscaal kader voor zelfstandigen. Vooral vanuit de fiscaliteit komt een aantal regels voort die het lastig maken om zelfstandigen en werknemers hetzelfde te behandelen. Een voorbeeld hiervan is de pensioenopbouw: voor zzp'ers wordt deze mede bepaald op basis van de fiscale winst van 3 jaar geleden, omdat de fiscale winst uit het huidige kalenderjaar voor zzp'ers nog niet kan worden vastgesteld (voor 2016 wordt dus de fiscale winst van 2013 gebruikt). Daarnaast is het pensioengevend loon van een werknemer niet een-op-een te vergelijken met de fiscale winst van een ondernemer, omdat er deels verschillende fiscale regelingen van toepassing zijn voordat de pensioengrondslag wordt bepaald.

Het fiscaal kader heeft ook invloed gehad op de keuzemogelijkheden van een IB-ondernemer. Vóór 2015 kon een IB-ondernemer, ongeacht zijn inkomen een pensioenloon kiezen waarover hij pensioen wilde opbouwen. Daarnaast was het in beginsel zo dat alle IB-ondernemers op basis van een fulltime deelname pensioen opbouwden tenzij ze aangaven dat ze minder uren werkten. Door de invoering van het fiscale kader is de pensioenopbouw van IB-ondernemers gemaximeerd op het genoten inkomen (T-3). IB-ondernemers zijn nu niet meer vrij om pensioen op te bouwen over een hogere

grondslag dan hun fiscale winst (t-3). Daarnaast moeten IB-ondernemers het aantal gewerkte uren opgeven waardoor BPF Schilders het juiste parttime percentage vaststelt.

4.3.3 Eisen gegevensaanlevering

Door zijn hoedanigheid als ondernemer moet een zzp'er meer gegevens aanleveren dan een werknemer. Zo moet een zelfstandig ondernemer jaarlijks zijn fiscale winst en gewerkte uren over het kalenderjaar t-3 aan het fonds doorgeven. Dit betekent een hogere administratieve last voor de zzp'er om de gegevens aan te leveren, en voor het fonds om deze gegevens te verwerken en waar nodig te controleren. Dit brengt dan ook hogere uitvoeringskosten voor het fonds met zich mee in vergelijking tot werknemers. Ook de premieafdracht en -inning levert hogere uitvoeringskosten op omdat de premieafdracht voor werknemers door de werkgever geschiedt en voor zelfstandigen individueel plaatsvindt.

4.3.4 Grondslag en deeltijdfactor bij PvAO/nabestaandenpensioen

Voor werknemers is de grondslag en de deeltijdfactor voor het toekomstige nabestaandenpensioen en premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid gebaseerd op de gewogen gemiddelde grondslag en deeltijdfactor van de laatste 13 PRIS-periodes (periodes van 4 weken). Voor zzp'ers is de grondslag en de deeltijdfactor gebaseerd op het gewogen gemiddelde van de laatste vijf jaar. De vijfjaarstermijn voor zzp'ers is gebaseerd op wet- en regelgeving.

4.3.5 Pensioenloon

Werknemers zijn verplicht om over het volledige (gemaximeerde) pensioenloon op te bouwen. Zzp'ers hebben de mogelijkheid om, binnen fiscale grenzen, hun pensioenloon te kiezen. Het gevolg van de keuzevrijheid is dat een groot deel van de zelfstandigen ervoor kiest om de pensioenopbouw te beperken tot het minimum pensioenloon (€ 19.575²⁰), en daarmee minder pensioen opbouwt dan een werknemer, terwijl de gemiddelde verdiensten voor beide groepen ongeveer gelijk zijn.

4.3.6 Premiebetaling in het tweede ziektejaar

Werknemers zijn gedurende het tweede ziektejaar geen pensioenpremie verschuldigd. BPF Schilders zet de pensioenopbouw gedurende deze periode premievrij voort. Zzp'ers zijn tijdens ziekte 104 weken pensioenpremie verschuldigd.

BPF Schilders heeft dit onderwerp in 2016 besproken en beschouwt deze asymmetrie als onevenwichtig ten nadele van zzp'ers. BPF Schilders heeft zijn opdrachtgevers gevraagd om de regeling op dit punt te wijzigen, zodat beide groepen gelijk worden behandeld. Opdrachtgevers hebben aangegeven, dit op kosten van BPF Schilders te willen laten plaatsvinden. BPF Schilders onderzoekt momenteel of dit haalbaar is gezien de kosten, de te stellen voorwaarden en de uitvoeringstechnische consequenties.

4.3.7 Premievrije pensioenopbouw ZW-uitkering

Zieke werknemers die worden ontslagen hebben gedurende de ZW-uitkering (in gevallen waarbij de loondoorbetalingsverplichting niet of niet meer geldt) recht op premievrije voortzetting. Op deze wijze wordt voorkomen dat zieke werknemers na ontslag niet in aanmerking komen voor premievrije

---

²⁰ niveau 29 december 2014

voortzetting tijdens arbeidsongeschiktheid (PvAO). Zzp'ers die tijdens ziekte de onderneming beëindigen worden uitgeschreven en komen na 104 weken niet in aanmerking voor PvAO, tenzij zij gebruik maken van vrijwillige voortzetting.

BPF Schilders beschouwt deze asymmetrie als onevenwichtig ten nadele van zzp'ers. Dit is eind 2016 besproken met de opdrachtgevers. Opdrachtgevers hebben daarbij aangegeven dit niet als onevenwichtig te zien, maar als een logische consequentie van de keuze voor zelfstandigheid. Een zelfstandige kan niet 'werkloos' worden zoals een werknemer dat kan. Daarbij moet echter worden opgemerkt, dat 'ziek' niet hetzelfde is als werkloos en geen keuze is. BPF Schilders heeft aangegeven nader te onderzoeken of er door zelfstandigen ook wordt meebetaald aan de regeling die voor werknemers in de ziektewet geldt en over hoeveel gevallen het gaat. Ook wil men de invloed op de premie bepalen. De uitkomsten van dit onderzoek zullen met de opdrachtgevers worden besproken.

4.3.8 Keuringskosten

Werknemers worden bij arbeidsongeschiktheid door het UWV gekeurd en zijn voor de keuring geen extra kosten verschuldigd. Zzp'ers zijn sinds 2016 maximaal € 250 verschuldigd aan keuringskosten; de overige kosten zijn voor rekening van het fonds. Voor zzp'ers met een AOV worden sinds 2016 geen keuringskosten in rekening gebracht; deze zijn voor rekening van het fonds. Vóór 2016 moesten zzp'ers in alle gevallen de volledige keuringskosten zelf betalen, tenzij ze een AOV op basis van gangbare arbeid hadden.

Met de aanpassing van het beleid in 2016, waardoor zzp'ers geen keuringskosten meer hoeven te betalen indien ze een AOV hebben gericht op gangbare arbeid, beschouwt BPF Schilders deze asymmetrie als evenwichtig.

4.3.9 Premie en recht

Voor werknemers geldt het criterium 'geen premie wel recht': wanneer een werkgever geen premie betaalt voor een werknemer, die wel valt onder de kring van deelnemers, heeft de werknemer toch recht op pensioen. Voor zzp'ers geldt juist het beginsel 'geen premie geen recht': voor hen is de pensioenopbouw wél gekoppeld aan de premiebetaling.

BPF Schilders heeft dit onderwerp eind 2016 besproken. Daarbij is enerzijds gekeken naar de juridische houdbaarheid van het 'geen premie geen recht' principe voor zzp'ers, en anderzijds besproken wat de impact en praktische uitwerking voor BPF Schilders zou zijn wanneer dit principe zou verschuiven naar 'geen premie wel recht'. Het geheel overziend beschouwt BPF Schilders deze asymmetrie als evenwichtig. Belangrijkste argumentatie hierbij is, dat een zzp'er zelf verantwoordelijk is voor de premiebetaling, terwijl de werknemer geen zicht heeft op de feitelijke betaling van de premie door de werkgever maar alleen zicht heeft op de inhouding van het werknemersdeel op het loon.

4.3.10 Inkoopregeling

De zogenoemde inkoopregeling werd in 2006 door sociale partners overeengekomen als overgangsregeling voor het vervallen van vroegpensioen. Zij wilden een compensatie bieden door de toekenning van aanspraken aan werknemers die onder het nieuwe reglement (uit 2006) minder pensioen konden opbouwen dan in het oude reglement. Door de regeling kunnen werknemers, die

onder de cao vallen en voldoen aan de voorwaarden van de regeling, een aantal jaar eerder stoppen met werken. De uitvoering van de inkoopregeling hebben sociale partners opgedragen aan BPF Schilders. BPF Schilders heeft die opdracht aanvaard. Financiering van de inkoopregeling vindt plaats door een extra premie van werkgevers en werknemers in de sector. Ook werknemers, die zelf geen voorwaardelijke aanspraken ontvangen uit de regeling, betalen hieraan mee. Dit is een vorm van solidariteit tussen werkgevers en werknemers in de sector. Zzp'ers betalen geen premie voor de regeling, omdat zij niet onder de cao vallen en daarmee ook niet onder de inkoopregeling.

Bij het vaststellen van de inkoopregeling is niet voorzien, dat steeds meer voormalig werknemers - al dan niet vrijwillig - de overstap zouden maken naar zzp'er. Die ontwikkeling heeft echter sinds het uitbreken van de kredietcrisis een vlucht genomen. Het gevolg daarvan was dat deze deelnemers, wanneer ze niet binnen één jaar weer als werknemer binnen de schilderssector in dienst gingen, hun voorwaardelijke toezegging verloren.²¹ BPF Schilders is veelvuldig in gesprek geweest met zijn opdrachtgevers en deelnemers over het verlies van deze toezegging. Naar aanleiding daarvan hebben sociale partners in 2015 bewerkstelligd dat voormalige werknemers die zzp'ers zijn geworden hun voorwaardelijke pensioenafspraken behouden. Dit kon worden gerealiseerd met terugwerkende kracht tot 1 januari 2014.²² Sindsdien verliezen werknemers die zzp'er worden niet langer hun voorwaardelijke rechten.

Daarbij is ook onderzocht in hoeverre er mogelijkheden waren voor compensatie met terugwerkende kracht (verder dan 1 januari 2014). Opdrachtgevers en Zelfstandigen Bouw hebben de mogelijkheden onderzocht voor terugbetaling van de premie voor de inkooprechten, maar dit heeft niet geleid tot aanpassing van de regeling. Het aanbieden van een compensatie wordt door de Belastingdienst en DNB aangemerkt als een nieuwe toezegging. De voorwaarden zoals deze golden voor het Sociaal Akkoord 2004 zijn niet meer van toepassing op de nieuwe toezegging. De nieuwe toezegging moet fiscaal aan de volgende voorwaarden voldoen:

- De toezegging moet passen binnen de huidige fiscale grenzen. Voor elke deelnemer moet BPF Schilders een individuele berekening maken. In deze berekening moet BPF Schilders rekening houden met de financiële gegevens van de afgelopen 7 jaar, zoals de fiscale winst, pensioenopbouw elders, lijfrente of andere voorzieningen.
- Directe financiering van de toezegging. Onder het sociaal akkoord 2004 was uitstelfinanciering mogelijk. Een nieuwe toezegging moet echter direct worden ingekocht. Opdrachtgevers beschikken over onvoldoende middelen om een extra inkoop gestand te doen. Vanwege onvoldoende financiële middelen is de voorwaardelijke toezegging van de huidige deelnemers al met 17,5% gekort.

De groep werknemers die op enig moment zzp'er zijn geworden en als gevolg daarvan hun inkooprechten zijn verloren bestaat uit ca. 450 deelnemers. Het is niet vast te stellen hoeveel premie zij exact hebben ingelegd voor de inkoopregeling vóór zij hun rechten verloren.

---

²¹ Vanwege de economische crisis is de periode van één jaar door de opdrachtgevers tijdelijk verlengd naar 2,5 jaar.

²² De onderzoeksgroep vernam dat de fiscus geen verdergaande terugwerkende kracht wilde toestaan.

4.3.11 Premiebetaling

Werkgevers ontvangen elke vier weken (13 maal per jaar) een premienota voor zowel het werkgeversdeel als het werknemersdeel van de premie. Zzp'ers ontvangen vier maal per jaar een premienota voor de totale premie.

BPF Schilders onderzoekt momenteel, of en in welke mate er behoefte is onder zzp'ers om, net als werkgevers, over te gaan op een vierwekelijkse premienota. Naast de voordelen voor zzp'ers van een meer flexibele regeling met een beperkte maandelijkse factuur in plaats van een gecombineerde factuur per kwartaal, is er ook voor BPF Schilders zelf een reden om de facturatie aan te passen gezien de hoge debiteurenposities onder zzp'ers en daardoor hoge incassokosten. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zullen de uitvoering en het beleid hierop worden aangepast.

4.3.12 Premievrije voortzetting tijdens arbeidsongeschiktheid

Zzp'ers moeten aan een groter aantal eisen voldoen om in aanmerking te komen voor premievrije voortzetting tijdens arbeidsongeschiktheid (PvAO) dan werknemers. Strikt genomen zijn de voorwaarden om recht te krijgen op voortzetting tijdens arbeidsongeschiktheid voor beide deelnemersgroepen vrijwel identiek. BPF Schilders heeft de eisen voor werknemers om in aanmerking te komen voor een WAO/WIA-uitkering opgenomen als reglementaire eisen voor een zzp'er. In de praktijk komen zzp'ers echter minder snel of slechts voor drie jaar in aanmerking voor PvAO. Dit wordt veroorzaakt doordat zij veelal niet aan de reglementaire eisen voldoen of kunnen voldoen, bijvoorbeeld omdat niet alle zzp'ers een arbeidsongeschiktheidsverzekering afsluiten of omdat er geen sprake is van arbeidsongeschiktheid op basis van gangbare arbeid (maar bijvoorbeeld van beroepsarbeidsongeschiktheid).

BPF Schilders heeft dit punt in 2016 besproken en beschouwt het als reglementair evenwichtig, maar in de uitwerking onevenwichtig. Hier is nog geen geschikte oplossingsrichting voor gevonden.

4.3.13 Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten voor zzp'ers zijn hoger dan voor werknemers. Dit wordt met name veroorzaakt door een aantal administratieve processen die specifiek voor zzp'ers zijn ingericht, te weten de registratie van het pensioen(keuze)loon en het controleren en renseigneren ervan. Daarnaast ontvangen zzp'ers in afwijking van het reguliere proces eens per kwartaal een nota in plaats van eens per vier weken en worden er meer kosten gemaakt om de opgelegde premie te innen. Deze kosten in aanmerking nemend, is de uitvoering voor zzp'ers een derde duurder ten opzichte van de uitvoering voor werknemers²³. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat, wanneer zzp'ers niet onder de verplichtstelling zouden vallen, de kosten verdeeld zouden moeten worden over een kleinere groep van deelnemers (de werknemers), waarmee de uitvoeringskosten per werknemer per saldo hoger worden.

---

²³ Van de totale voor werknemers en zzp'ers betaalde premie is 7% bestemd voor uitvoeringskosten (inclusief communicatie). Dit is een gemiddelde voor de beide groepen van werknemers en zzp'ers. Indien beide groepen hun eigen uitvoeringskosten zouden dragen (hetgeen niet gebeurt) zou een relatief hoog percentage van de premie van zzp'ers worden besteed aan uitvoeringskosten, te weten 15-20%, tegenover 4% voor werknemers.

4.4 Besluitvorming en afwegingen van het bestuur

4.4.1 Doelstellingen en beleidsuitgangspunten

Artikel 102a Pw schrijft voor dat elk pensioenfonds moet zorgen voor de vastlegging van onder meer zijn doelstellingen en beleidsuitgangspunten. Deze vervullen een belangrijke rol als beoordeeld moet worden of het pensioenfonds heeft gefunctioneerd zoals het wilde functioneren en of het pensioenfondsbestuur heeft gedaan wat het behoorde te doen. BPF Schilders is de pensioenuitvoerder van de pensioenregelingen die van toepassing zijn in de Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijfstaking. Om zijn missie te realiseren wil BPF Schilders het draagvlak van het fonds vergroten, zorgen voor evenwichtige financiële opzet van het fonds en onderzoek doen naar de strategische koers van het fonds die rekening houdt met de veranderingen in de pensioensector, de verplichtstelling en de positie van zzp'ers.

4.4.2 Bestuursmodel

In 2013 heeft BPF Schilders gekozen voor een paritair bestuursmodel. Vanuit continuïteitsoverwegingen is op dat moment niet overwogen om over te gaan op een ander model. Wel is binnen het model gekeken naar manieren om de vertegenwoordiging van zzp'ers vorm te geven. Met het oog op de verplichtstelling en representativiteit heeft BPF Schilders ervoor gekozen om de vertegenwoordiging van zzp'ers te verankeren in het bestuursmodel binnen de kaders die de Pensioenwet voorschrijft voor een paritair bestuur. In de loop van 2014 is hier concreet invulling aan gegeven door de benoeming van een bestuurslid dat is voorgedragen door vier organisaties die zelfstandigen vertegenwoordigen. In het paritair model van BPF Schilders worden twee bestuurszetels ingenomen door personen met een specifieke deskundigheid op het gebied van risicomanagement en vermogensbeheer. Het bestuursmodel van BPF Schilders wordt daarom ook aangeduid als 'paritair plus'.

4.4.3 Belangenafweging

In de bestuursnotulen van 2014 tot en met 2016 is duidelijk een groeiende aandacht voor zzp'ers waar te nemen. Zzp'ers zijn expliciet onderdeel van de agenda. Evenwichtige belangenafweging bij algemene vraagstukken vindt in toenemende mate expliciet plaats en is een vast onderdeel van de besluitvorming. Het bestuur heeft aandacht voor mogelijke asymmetriën en is ermee bezig om die waar mogelijk weg te nemen dan wel hierover advies te geven aan de opdrachtgevers die uiteindelijk gaan over de pensioenregeling.

BPF Schilders zoekt in de huidige situatie actief naar verbinding met zzp'ers, bijvoorbeeld door het organiseren van ondernemerscafés, pensioenpresentaties en spreekuren. Tegelijkertijd blijft het een uitdaging om op basis daarvan beleid te maken: is wat een aantal zzp'ers aangeeft relevant voor de gehele groep? Staan de extra inspanningen voor zzp'ers in verhouding tot de inspanningen voor overige deelnemers? En hoe kunnen zzp'ers op een goede manier betrokken worden en blijven bij het fonds en de regeling?

4.4.4 Verantwoording

In het verantwoordingsorgaan (VO) worden drie van de beschikbare vijftien zetels beschikbaar gesteld voor vertegenwoordigers van zelfstandigen. Twee van de drie zetels zijn momenteel bezet; voor één zetel is een vacature.

De positie en het belang van zzp'ers worden nadrukkelijk en veelvuldig besproken in het VO. Ook evenwichtige belangenafweging is een terugkerend punt van aandacht.

4.4.5 Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit drie onafhankelijke leden. In de Raad van Toezicht is geen zetel toegewezen aan een of meer personen met een bijzondere verbinding met zzp'ers. Deze bestaat immers uitsluitend uit onafhankelijke leden zonder binding met opdrachtgevers, werkgevers of deelnemers van het fonds.

De focus van de Raad van Toezicht is met name op strategisch niveau. Zzp'ers worden in de Raad van Toezicht dan ook met name besproken waar het gaat om de strategische toekomst van het fonds. Ook ziet de RvT het als zijn taak om te letten op de evenwichtige belangenafweging door het fonds. Voor zover wij hebben kunnen zien heeft de Raad van Toezicht geen expliciet oordeel gegeven over de evenwichtige belangenafweging t.a.v. zzp'ers.

4.5 Mogelijkheden voor calculerend gedrag

Zijn er mogelijkheden voor calculerend gedrag binnen de huidige opzet van de regeling van BPF Schilders? En wordt daar ook gebruik van gemaakt? De verplichte deelneming van zowel werknemers als zzp'ers zorgt voor meer gelijkheid binnen de schildersbranche. Tegelijkertijd zijn er situaties waarin calculerend gedrag niet uitgesloten wordt, en die ertoe zouden kunnen leiden dat er sprake is van onbedoelde geldstromen van de ene naar de andere groep deelnemers. In het bijzonder gaat het om de volgende denkbare situaties:

- Inschrijving KvK: de inschrijving bij de KvK is in de uitvoering het startpunt voor registratie van een deelnemer. Een zzp'er kan er echter voor kiezen zijn bedrijf in te schrijven als bijvoorbeeld een algemeen klusbedrijf in plaats van als een schildersbedrijf. Daarmee komt hij niet in beeld bij het fonds en ontloopt daarmee de verplichtstelling. Dit is een onwenselijke situatie, in het licht van de missie van het fonds om een goed en betaalbaar pensioen te bieden voor alle schilders (ongeacht of zij werkzaam zijn als zzp'er of werknemer) en vanuit de wens om oneerlijke concurrentie te voorkomen. Een oplossing hiervoor kan gelegen zijn in het vergroten van de inspanningen op het gebied van handhaving. Afweging daarbij is het belang van verdergaande opsporing en handhaving enerzijds, en de hoge kosten en verwachte opbrengst anderzijds.²⁴
- Pensioenkeuzeloon: een zzp'er kan ervoor kiezen om alleen het minimale pensioenloon op te bouwen. Dit gebeurt in ruim 80% van de gevallen. Daarnaast kan een zzp'er er in theorie voor kiezen om – binnen de fiscale kaders – zijn pensioenkeuzeloon zodanig aan te passen dat hij maximaal kan profiteren van de inkoopprijs op enig moment en de doorsneesystematiek:
  - Op een moment dat de inkoopprijs van een pensioen relatief gunstig is (dat wil zeggen de verhouding opbouw/premie relatief hoog is) als gevolg van bijvoorbeeld een hoge rentestand, zou de calculerende zelfstandige kunnen kiezen voor een hoger

---

²⁴ Er is ook een steeds grotere groep die via een uitzendbureau werkt en de keuze moet maken tussen BPF Schilders en Stipp. Wij zien dit niet zozeer als bewust calculerend gedrag, maar eerder als een risico voor het fonds met betrekking tot de stabiliteit van de populatie.

pensioenkeuzeloon en daarmee een hogere inleg.²⁵ Bij een relatief hoge inkoop prijs zou de zelfstandige dan juist kiezen voor een minimum pensioenkeuzeloon. Werknemers hebben die keuze niet en kunnen hierdoor in financiële zin worden benadeeld.

- De combinatie van een pensioenkeuzeloon met de doorsneesystematiek (doorsneepremie met een gelijk opbouwpercentage) kan ook leiden tot calculerend gedrag. Voor zelfstandigen die dicht tegen de pensioenleeftijd aan zitten (en dus ouder zijn) is het gunstiger om te kiezen voor het maximum pensioenkeuzeloon dan voor jongere zelfstandigen. Deze laatste hebben een relatief voordeel als ze kiezen voor een lagere inleg.

---

²⁵ Hierbij vormt het fiscaal kader wel een te nemen horde; dit bepaalt namelijk dat er niet meer pensioen opgebouwd mag worden dan passend bij de fiscale winst van t-3.

5 INDRUKKEN ONDERZOEKSGROEP

5.1 Doelstellingen en beleidsuitgangspunten

De doelstellingen en beleidsuitgangspunten vervullen een belangrijke rol als beoordeeld moeten worden of het pensioenfonds heeft gefunctioneerd zoals het wilde functioneren en of het pensioenfondsbestuur heeft gedaan wat het behoorde te doen. Zij fungeren als ijkpunt bij de beleidsvoorbereiding en bij de verantwoording, de advisering, en het toezicht binnen het pensioenfonds. Een scherpe formulering van doelstellingen en beleidsuitgangspunten kan sturing geven aan het fonds en bescherming bieden als dat nodig is. Dat geldt in het bijzonder voor een fonds als BPF Schilders, aangezien dit fonds rekening moet houden met zeer uiteenlopende belangen en meningen onder zzp'ers, werknemers, werkgevers en hun belangenorganisaties. Tegen deze achtergrond verdient het aanbeveling om de specifieke belangen van zzp'ers en de mogelijke belangentegenstellingen uitdrukkelijk te benoemen in de doelstellingen en beleidsuitgangspunten van BPF Schilders, zodat zij beter beantwoorden aan hun functie als 'richtsnoer' en 'toetssteen'.

5.2 Bestuursbesluiten

Op grond van artikel 105 Pensioenwet moeten bestuursleden zich bij de vervulling van hun taak richten naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokkenen aanspraak- en pensioengerechtigden. Zij zorgen ervoor "dat dezen zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen". Dit wordt meestal zo uitgelegd dat aan de besluitvorming een evenwichtige belangenafweging ten grondslag moet liggen. Deze norm biedt in ruime mate beleidsvrijheid aan het pensioenfondsbestuur. Dat was ook de bedoeling van de wetgever; hij heeft bewust gekozen voor deze open norm. Het gevolg daarvan is dat een besluit doorgaans zal voldoen aan de wettelijke norm, indien althans (i) het besluit procedureel op een juiste wijze tot stand komt en (ii) de relevante factoren in de afweging worden betrokken. Het gewicht dat aan elke factor wordt toegekend is in hoge mate een subjectieve aangelegenheid. De weging is voorbehouden aan individuele bestuursleden en aan het bestuur als collectief.

5.3 Pensioenkeuzeloon

Werknemers zijn verplicht om over het volledige (gemaximeerde) pensioenloon op te bouwen. Zzp'ers hebben de mogelijkheid om, binnen fiscale grenzen, hun pensioenloon te kiezen. Het gevolg van de keuzevrijheid is dat een groot deel van de zelfstandigen ervoor kiest om de pensioenopbouw te beperken tot het minimum pensioenloon (€ 19.575), en daarmee minder pensioen opbouwt dan een werknemer, terwijl de gemiddelde verdiensten voor beide groepen ongeveer gelijk zijn.²⁶ Deze asymmetrie kan worden gezien als onevenwichtig ten nadele van werknemers: deze hebben geen keuze hoeveel pensioen zij willen opbouwen, waar een zzp'er die keuze wel heeft. Bovendien liggen hier mogelijkheden voor calculerend gedrag. Hier wordt nader op ingegaan in paragraaf 5.8.

---

²⁶ Uit onderzoek (kwalitatief Zegwaart 2015) is gebleken dat de keuze voor het minimum pensioenloon in grote mate is ingegeven door de financieel moeilijke wintermaanden.

5.4 Geen premie geen recht

De onderzoeksgroep meent dat de onderbouwing, rechtvaardiging en juridische houdbaarheid van de regel 'geen premie geen recht' voor zzp'ers onverminderd aandacht vragen. Dit vraagstuk zal eveneens onder ogen moeten worden gezien als de overstap zou worden gemaakt naar een nieuw pensioencontract.

5.5 Inkoopregeling

De inkoopregeling heeft veel discussie opgeleverd. Niet zozeer ten tijde van de invoering als wel later, toen de zzp-groep noodgedwongen bleek te groeien en steeds meer zzp'ers geconfronteerd werden met het verlies van hun voorwaardelijke rechten. Zowel opdrachtgevers als BPF Schilders hebben initiatieven ontplooid richting de belastingdienst om het fiscaal regime dat van toepassing is op de inkoopregeling te beïnvloeden. Die pogingen hebben echter niet geleid tot het beoogde resultaat. De vraag rijst of BPF Schilders dit onderwerp vervolgens had moeten "escaleren".²⁷ De discussie rond de inkoopregeling heeft ontegenzeggelijk geleid tot verlies aan draagvlak onder zzp'ers.

5.6 Belangenafweging

BPF Schilders streeft naar een evenwichtige besluitvorming en uitvoering van de regeling voor werknemers, zzp'ers, gepensioneerden en werkgevers. In de onderzoeksperiode vanaf 2013 zien wij dat er meer aandacht uitgaat naar de verscheidenheid van belangen van zzp'ers, werknemers en werkgevers en de evenwichtige afweging daarvan. De vraag kan worden gesteld, in hoeverre BPF Schilders en/of zijn opdrachtgevers vóór 2013 een actievere rol had moeten spelen in de evenwichtige belangenafweging van zzp'ers. Hadden het fonds en de opdrachtgevers andere afwegingen gemaakt als er expliciet rekening was gehouden met het belang van zzp'ers? Tegelijkertijd was de Ausgangssituatie in het verleden ook anders: zzp'ers waren een redelijk vast omlijnde groep, en 'onvrijwillig' ondernemerschap kwam maar weinig voor. In zoverre was "het" belang van "de" zzp'er wellicht eenduidiger dan thans het geval is. Bovendien zullen de gemaakte keuzes beoordeeld moeten worden in het licht van de toenmalige feiten en omstandigheden.

5.7 Verantwoording

Het belang van het VO in de governance van het pensioenfonds neemt toe. Dat blijkt ook uit recente jurisprudentie.²⁸ Een positief oordeel van het VO over een bestuursbesluit en/of het pensioenfondsbeleid plaatst het pensioenfondsbestuur op een aanzienlijke voorsprong als er van buiten kritiek wordt uitgeoefend. Tegen deze achtergrond is het van belang dat de inzet van het pensioenfondsbestuur en van de Raad van Toezicht is gericht op de kwaliteit van het functioneren van het VO. Vervolgens zal het makkelijker worden voor het pensioenfondsbestuur om aan het VO de vraag voor te leggen of het beleid van het pensioenfonds ten aanzien van zzp'ers (en de besluitvorming dienaangaande) als voldoende evenwichtig wordt ervaren.

---

²⁷ De onderzoeksgroep merkt ten overvloede op dat de inkoopregeling niet 'slechts' een regeling is van sociale partners die BPF Schilders "slechts" uitvoert. BPF Schilders heeft de uitvoering daarvan op zich genomen op voorwaarden die zijn instemming hebben. Die instemming is wezenlijk omdat de inkooprechten worden omgezet in pensioenrechten en het pensioenfonds het daarvoor geldende inkooptarief bepaalt.

²⁸ Hof Amsterdam, 14 februari 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:550 (PMA) spreekt over "evenwichtige belangenbehartiging als bedoeld in artikel 105 Pw." Zo ook de staatssecretaris in haar brief van 13 september 2016, 2016-0000157908.

5.8 Calculerend gedrag

Wanneer veel zzp-deelnemers het in paragraaf 4.5 bedoelde calculerend gedrag zouden vertonen, kan dit voor BPF Schilders een materieel risico opleveren. Actuariële analyse wijst uit dat, wanneer alle zzp'ers optimaal gebruik zouden maken van de doorsneesystematiek, dit het volgende resultaat zou opleveren:²⁹

- Premiepercentage: de kostendekkende premie o.b.v. de gedempte premie stijgt van 23% naar 23,6%. Deze blijft dus nog binnen de feitelijke premie van 25,2%. Er is geen effect op het vastgestelde feitelijke premiepercentage.
- Financieel resultaat: het premieresultaat op basis van de werkelijke actuariële inkoop wordt door hogere gemiddelde leeftijd bij de inkoop 6,5 mln slechter. Dit is een jaarlijks negatief financieel resultaat van 6,5 mln. Hierdoor komt de dekkingsgraad op basis van de huidige verplichtingen ongeveer 0,1% lager uit. Dit is een jaarlijks effect.

Dit risico kan worden voorkomen door een aantal grenzen in te bouwen, bijvoorbeeld door de bandbreedte van het pensioenkeuzeloon te beperken of nadere voorwaarden te stellen aan de keuzen die zelfstandigen hebben (bijvoorbeeld een andere hoofdregel (*default*), minder frequent kiezen dan een keer per jaar, beperkingen in de keuze naarmate de pensioendatum dichterbij komt etc.).³⁰ Overigens begrijpt de onderzoeksgroep dat op er op basis van het beschikbare cijfermateriaal geen concrete aanwijzingen zijn dat dit calculerend gedrag zich daadwerkelijk (op grote schaal) voordoet, maar het is een potentieel risico voor het fonds, zeker als het aandeel van zelfstandigen toeneemt.

---

²⁹ De uitkomsten van deze analyse zijn indicatief. De berekening is bij benadering over het gehele bestand gemaakt en beoordeeld op plausibiliteit. Impact van rentebewegingen is nog niet meegenomen.

³⁰ Zzp'ers hebben de mogelijkheid om het pensioenloon te kiezen. Bij de keuze moet de IB-ondernemer rekening houden met het minimum en maximum pensioenkeuzeloon. Indien de keuze niet past binnen de fiscale maxima past BPF Schilders het pensioenloon naar beneden aan. Het gevolg van de keuzevrijheid is dat een groot deel er voor kiest om de pensioenopbouw te beperken tot het minimum pensioenloon (€ 19.575).

6 CONSULTATIERONDE

Op basis van het eerste concept van dit rapport hebben wij schriftelijke reacties gevraagd aan verschillende belanghebbende partijen (zie bijlage 2). Een deel van deze partijen heeft deze reacties ook mondeling toegelicht. Deze gesprekken waren waardevol. Hierdoor heeft de onderzoeksgroep een bredere kijk gekregen op de problematiek waarmee zzp'ers worstelen en op de discussie over het draagvlak van BPF Schilders en de pensioenregeling die hij uitvoert. De consultatie én de gesprekken waren tevens een goede gelegenheid om onze eerste ideeën over mogelijke conclusies en aanbevelingen te toetsen. Op basis van de reacties is dit rapport op meerdere plekken aangevuld en aangescherpt. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste opmerkingen en terugkerende thema's uit de reacties weergegeven. Wij beseffen dat wij hierin geen recht kunnen doen aan alle in de reacties en gesprekken gemaakte opmerkingen, maar hopen hiermee wel een goede indruk te geven van de hoofdlijn hiervan. De schuingedrukte delen zijn citaten uit de reacties.

6.1 Gelijkwaardig maar niet gelijk

Allereerst de eenvoudige constatering: zzp'ers en werknemers zijn niet gelijk. *Evenwichtige belangenafweging houdt niet in dat werknemers en zelfstandigen op alle vlakken gelijk behandeld kunnen en willen worden. Zzp'ers kunnen soms niet hetzelfde behandeld worden, maar willen ook niet altijd dezelfde behandeling als werknemers.*

6.2 Niet elke zelfstandige is hetzelfde

Ook binnen de groep van zelfstandigen zijn er grote verschillen, die doorwerken in de organisaties die zelfstandigen vertegenwoordigen. *In de besluitvorming moet rekening worden gehouden met een verschil aan opvattingen tussen de organisaties die zelfstandigen organiseren.* De ene organisatie gaat ervanuit dat zelfstandigen beschermd moeten worden tegen schijnconstructies en geholpen moeten worden in het opbouwen van een fatsoenlijk pensioen, de andere organisatie beschouwt deze schijnzelfstandigen als een kleine, niet representatieve groep en ziet *alles wat riekt naar cao-onderhandelingen en werknemersbescherming* als onwenselijk. Bijkomend probleem is de organisatiegraad onder zzp'ers: deze is laag en *niet bij alle organisaties die zelfstandigen vertegenwoordigen zijn evenveel zzp'ers aangesloten.* Welke kan dan worden beschouwd als meest representatief? En zijn de organisaties als geheel representatief voor de grote groep zzp'ers?

6.3 Verplichten of verleiden

Het onderwerp waarop de standpunten het meest verschillen, is de verplichtstelling. Zelfstandigen Bouw en ZP Nederland zullen de verplichte deelneming in BPF Schilders *niet actief ondersteunen.* Zij vinden deze niet passen bij het ondernemerschap. ZP Nederland pleit voor "verleiden" in plaats van "verplichten": *pensioen is een afspraak tussen werknemers en werkgevers. Het zou niet moeten kunnen dat een derde partij, die daar niet bij betrokken was, zich wel aan die afspraak moet houden. De huidige opgelegde verplichting is geen gezamenlijke afspraak en werkt als zodanig ontevredenheid en calculerend gedrag in de hand. Beter is om een aantrekkelijke regeling voor zzp'ers te bieden, waarmee je zzp'ers verleidt om deel te nemen.* De huidige opdrachtgevers zijn juist nadrukkelijk voor de verplichtstelling. Zij *onderschrijven nog steeds volmondig de overwegingen die*

tot de keuze hebben geleid voor een verplichtstelling van het BPF voor zowel werknemers als ondernemers met of zonder personeel. Gelet op de huidige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de toename van het aantal zzp'ers, ook in de schildersbranche, wordt de noodzaak hiervan alleen maar onderstreept.

6.4 Samen optrekken

De discussie over al dan niet verplichtstellen werkt ook door in de beelden over de manier, waarop zelfstandigen optimaal vertegenwoordigd kunnen worden binnen het bestuursmodel. De zelfstandigenorganisaties die tegen de verplichtstelling zijn, willen wel nadenken over deelname in het bestuur, maar alleen *als er alles aan wordt gedaan om vrijwillige aansluiting en/of dispensatie mogelijk te maken*. Een van de opdrachtgevers waarschuwt juist: *met betrekking tot de bestuurszetel voor zelfstandigen, en de discussie over eventuele uitbreiding van het aantal zetels voor zelfstandigen in het bestuur, is van belang dat deze eventuele uitbreiding niet het middel moet zijn om de verplichtstelling voor zelfstandigen uit de pensioenregeling voor schilders te halen*. En een andere is van mening dat *met één bestuurszetel in het bestuur, de actieve deelnemer/zelfstandige evenwichtig is vertegenwoordigd*. Immers, *ruwweg 1/3 van het aantal deelnemers is zelfstandige*. De verhouding werknemers/zelfstandigen is daarmee correct. *Wij zien geen aanleiding aan het model te sleutelen*. Tegelijkertijd is er vanuit de zelfstandigenorganisaties die tegen de verplichtstelling zijn, wel een grote behoefte om als *volwaardige partij* te worden gezien en *gelijkwaardig* op te trekken in afwegingen en besluiten die zzp'ers raken.

6.5 Communicatie is een kunst

In het verlengde hiervan hebben veel van de organisaties die we hebben gesproken opmerkingen over de manier van communiceren met zzp'ers door het fonds: *er wordt niet goed met deelnemers meegedacht over mogelijkheden, weinig compassie, strikte interpretatie van de regels*. *Individuele kwesties slepen vaak lang voort*. Een ander merkt op: *Communicatie is nu teveel gericht op de (vaak ingewikkelde) techniek van de regeling*. *Er wordt te weinig aandacht besteed aan het belang van de regeling voor de deelnemer zelf, en waarom het voor een zzp'er relevant is om aan de regeling deel te nemen*. En ten aanzien van het pensioenkeuzeloon: *de keuzemogelijkheden voor het pensioenlooon geven de zelfstandige ruime flexibiliteit, echter de bewustwording dat een keuze voor een laag premieloon ook een lager pensioen oplevert is niet altijd voldoende aanwezig*. *In de communicatie wordt teveel de nadruk gelegd op de kosten van de regeling en te weinig op het te bereiken pensioen voor de deelnemer en nabestaanden en het belang voor zelfstandigen om (zeker voor de oudere deelnemers) te blijven deelnemen aan de verplichte regeling*.

6.6 Een aantrekkelijke regeling

Daarbij kan ook de inhoud van de regeling aantrekkelijk worden gemaakt voor zelfstandige deelnemers en beter aansluiten bij de behoeften van zzp'ers. Een aantal suggesties en reacties op dit gebied vanuit de geraadpleegde partijen betreffen het vereenvoudigen van de gegevensaanlevering voor zzp'ers, het flexibeler maken van de facturering en het uitbreiden van de mogelijkheden van een arbeidsongeschiktheidspensioen voor zzp'ers. Een verdergaande suggestie is het bieden van een *uitgeklede regeling* specifiek voor zzp'ers, naast de huidige regeling voor werknemers.

7 CONCLUSIE

De onderzoeksgroep heeft onderzocht op welke wijze binnen BPF Schilders de belangenafweging plaatsvindt tussen zzp'ers en werknemers. Worden de belangen van beide groepen evenwichtig afgewogen? Waar zitten verschillen in de regeling, in de besluitvorming van het pensioenfondsbestuur en in het uitvoeringsproces tussen beide groepen? Hoe pakken bestuursbesluiten uit voor beide groepen? En hoe wordt hiermee omgegaan?

7.1 Asymmetrie

De onderzoeksgroep stelt vast dat er asymmetrieën en onevenwichtigheden zijn in de regeling die BPF Schilders uitvoert. Voor een deel worden die veroorzaakt door sociale partners die de inhoud van de regeling bepalen. Voor een deel houden zij verband met wetgeving. BPF Schilders heeft oog voor die asymmetrieën en onevenwichtigheden en streeft naar een evenwichtige besluitvorming en uitvoering van de regeling voor werknemers, zzp'ers, gepensioneerden en werkgevers.

7.2 Calculerend gedrag

De onderzoeksgroep signaleert dat de gekozen regeling nog de mogelijkheid behelst tot arbitrage en calculerend gedrag. Zelfstandigen hebben binnen gestelde grenzen een keuzemogelijkheid ten aanzien van de hoogte van de pensioengrondslag. Gecombineerd met een doorsneesystematiek en schommelingen in de financiële situatie van een pensioenfonds kunnen zelfstandigen hierop inspelen door bijvoorbeeld vooral op latere leeftijd de maximale premie in te leggen. Hierdoor kan er sprake zijn van kruissubsidie van werknemers naar zelfstandigen. In de praktijk lijkt hier weinig gebruik van te worden gemaakt, maar het verdient aanbeveling dat BPF Schilders dit gebruikt monitort en de risico's van oneigenlijk gebruik zoveel mogelijk beperkt.

7.3 Handhaving

De onderzoeksgroep signaleert dat zzp'ers een mogelijkheid hebben om de verplichte deelneming in BPF Schilders te ontwijken door bij de Kamer van Koophandel een andere omschrijving van de activiteiten aan te melden dan het schildersbedrijf. BPF Schilders handhaaft op basis van inschrijving KvK en doet niet actief aan opsporing. Wel wordt jaarlijks een stuk of tien signalen opgepakt en onderzocht die duiden op het ontgaan van de verplichte deelneming. Uitbreiding van de handhaving op dit punt is voor het pensioenfonds complex en kan hoge uitvoeringskosten met zich meebrengen. Dit vergt een goede afweging tussen effectiviteit en kosten. Het principe 'geen premie, geen recht' voor zelfstandigen kan aanzetten tot het bewust niet betalen van de premie en daarmee niet deelnemen aan de regeling.

7.4 Wet- en regelgeving

Dit onderzoek leert dat het verenigen van de pensioenopbouw van twee verschillende categorieën werkenden (werknemers en zelfstandigen) binnen de huidige regeling geen eenvoudige opgave is. De belangenafweging wordt binnen dit pensioenfonds op een evenwichtige wijze nagestreefd maar dit streven kent haar grenzen. Dit wordt mede veroorzaakt door wet- en regelgeving. De Pensioenwet neemt als uitgangspunt dat een pensioenfonds wordt gedragen door sociale partners. De

Pensioenwet is doortrokken van de pariteit. Die is weliswaar enigszins doorbroken door de zelfstandige positie die gepensioneerden innemen in de governance van pensioenfondsen, maar de wetgeving houdt geen rekening met een verdergaande 'inbreuk' door de deelneming van zzp'ers. Het is een leemte in de Pensioenwet dat de positie van zzp'ers niet is geregeld, indien de zzp'er pensioen opbouwt in het fonds. Dit 'gebrek' aan opdrachtnemerzijde (aan fondszijde) zien wij eveneens aan opdrachtgeverzijde. Het verdient overweging om zzp-belangenorganisaties aan die zijde een formele rol te geven. Eén van de suggesties die aan de onderzoeksgroep werd gedaan is de vorming van een Pensioenkamer waarin werknemersorganisaties, zzp-organisaties en werkgevers overeenstemming moeten bereiken over de opdracht die zij 'aanbieden' aan het pensioenfonds. Ook fiscale wetgeving legt beperkingen op, omdat er aparte inkomensbegrippen worden gehanteerd voor zelfstandigen en werknemers in loondienst. De onderzoeksgroep meent dat BPF Schilders waardering verdient voor zijn streven een goede pensioenregeling te bieden aan zzp'ers, ondanks de hiervoor genoemde handicaps.

7.5 Governance

De opdrachtgevers van het pensioenfonds – die uiteindelijk gaan over de pensioenregeling – vertegenwoordigen maar ten dele zelfstandigen, waardoor er mogelijk bij de opdrachtgevers vooral op de belangen van werknemers gelet wordt. Hierdoor kunnen onevenwichtigheden binnen de regeling ontstaan. Voor zover onevenwichtigheden zijn ontstaan als gevolg van besluiten uit het verleden, blijkt dat het bestuur vooral de laatste jaren actief is die onevenwichtigheden mogelijk weg te nemen. BPF Schilders legt die voor aan de opdrachtgevers en doet voorstellen om die onevenwichtigheden weg te nemen. Dit vergt een continue alertheid van een pensioenfonds dat een verplichtstelling kent voor zowel werknemers als voor zelfstandigen binnen de sector. Deze opstelling past bij de in de Pensioenwet neergelegde norm dat pensioenfondsbestuurders gehouden zijn tot evenwichtige belangenafweging.

In de voorgenomen evaluatie van het gekozen bestuursmodel kunnen het bestuur en de opdrachtgevers kritisch kijken of het evenwicht in de governance kan worden versterkt. BPF Schilders kan naar aanleiding van deze evaluatie eventueel voorstellen doen richting SER en regering tot wijziging van de Pensioenwet. De ervaringen die BPF Schilders heeft opgedaan en zijn verbetervoorstellen zullen ongetwijfeld veel gewicht in de schaal leggen. De discussie binnen de pensioenwereld over een nieuw pensioencontract met een persoonlijk pensioenvermogen en collectieve risicodeling biedt voor het fonds een nieuwe mogelijkheid om de regeling verder af te stemmen op de behoeftes van beide categorieën werkenden. Ook in die discussie kan BPF Schilders positie kiezen.

7.6 Draagvlak

Het schildersvak wordt traditioneel beoefend door merendeels kleine bedrijven en zelfstandigen. Het maatschappelijke vraagstuk – dat ook bij de kabinetsformatie een rol speelt – of zelfstandigen al of niet verplicht pensioen moeten op bouwen (en een verzekering tegen arbeidsongeschiktheid moeten afsluiten), is in de sector daarom al in 1951 beantwoord. Door de brede discussie is de wijze waarop het bedrijfstakpensioenfonds de verplichtstelling voor schilders heeft geregeld extra in de belangstelling komen te staan. Belangrijke argumenten voor de verplichtstelling zijn het voorkomen

van concurrentie op arbeidsvoorwaarden ('race to the bottom') en waarborgen van een redelijk inkomen na pensionering waarmee tevens wordt voorkomen dat er een te groot beroep wordt gedaan op sociale voorzieningen. Tegenstanders vinden dat de verplichtstelling indruist tegen de vaak bewuste keuze tot vrij ondernemerschap. Ondanks het feit dat schilders al sinds 1951 een verplichte pensioenopbouw hebben, zijn organisaties die zelfstandigen vertegenwoordigen verdeeld over de vraag of de verplichtstelling gehandhaafd moet worden. Omdat draagvlak binnen de sector belangrijk is, raden wij opdrachtgevers en het fondsbestuur aan om in de toekomst onder de deelnemers het draagvlak van belangrijke wijzigingen in de regeling te onderzoeken en de resultaten hiervan mee te nemen in de besluitvorming. Hiermee kunnen mogelijke patstellingen en tegenstellingen tussen de vertegenwoordigende organisaties van werknemers en zelfstandigen worden voorkomen. Zoals eerder opgemerkt kan dit ook vereisen dat onder opdrachtgevers en pensioenfondsen de formele rol van zzp'ers en hun belangenorganisaties wordt versterkt.

7.7 Eindconclusie

De onderzoeksgroep meent dat er binnen BPF Schilders veel aandacht is voor een evenwichtige afweging van belangen van zzp'ers en werknemers. BPF Schilders heeft oog voor asymmetrieën en onevenwichtigheden en streeft naar een evenwichtige besluitvorming en uitvoering van de regeling voor werknemers, zzp'ers, gepensioneerden en werkgevers. De onderzoeksgroep meent dat het pensioenfondsbestuur zich op onderdelen actiever kan opstellen en mogelijkheden tot verbetering van de pensioenregeling en uitvoeringsproblemen kan aankaarten bij zijn opdrachtgevers en bij de wetgever.³¹ Die inzet kan bijdragen aan versterking van het draagvlak van het fonds.

De onderzoeksgroep is niet in de positie om een oordeel te geven over de evenwichtige belangenafweging door bestuurders als bedoeld in artikel 105 Pw; die vraag wordt beantwoord door de rechter in een individueel geval. Gegeven de beleidsvrijheid die aan pensioenfondsbestuurders toekomt en de bevindingen in dit rapport, ziet de onderzoeksgroep echter geen reden om aan te nemen dat het pensioenfondsbestuur tekortschiet in zijn belangenafweging tussen zzp'ers en werknemers.

Uitgaande van een bredere taakopvatting van het pensioenfonds en pensioenfondsbestuur meent de onderzoeksgroep dat BPF Schilders meer initiatieven zou kunnen nemen in de discussie rond de pensioenvoorziening voor zzp'ers. BPF Schilders is door zijn unieke praktijkervaring bij uitstek in de positie om de kenmerken voor het voetlicht te brengen van een goede pensioenregeling en pensioenuitvoering voor zzp'ers.

Op basis van de in dit hoofdstuk geformuleerde conclusies doet de onderzoeksgroep in het volgende hoofdstuk een aantal aanbevelingen.

---

³¹ Wij verwijzen naar de bevindingen, onder meer de premievrije voortzetting tijdens arbeidsongeschiktheid, spreiding van premiebetaling, de uitwerking van de inkoopregeling.

8 AANBEVELINGEN

8.1 Blijf alert op asymmetrie

BPF Schilders heeft in de afgelopen twee jaar verschillende asymmetrieën onderzocht en aangepakt. Blijf in de besluitvorming alert op evenwichtige belangenafweging en mogelijke asymmetrieën in reglement en uitvoering. Dat geldt niet alleen voor zzp'ers, maar ook andersom voor werknemers: besluitvorming moet zodanig plaatsvinden, dat op voorhand al wordt afgewogen of geen van de groepen (disproportioneel) wordt benadeeld, en dat ook werknemers de vruchten kunnen plukken van oplossingen voor zzp'ers of op z'n minst niet benadeeld worden. Dat geldt ook voor eventuele oplossingen die worden gezocht voor werknemers: zelfstandigen mogen hier niet (disproportioneel) door worden benadeeld. Houd ook rekening met transities van werknemers naar zzp'ers en andersom en breng bij wijzigingen in de regeling vooraf de mogelijke consequenties voor de verschillende deelnemersgroepen goed in kaart zodat eventuele overgangsregelingen hierop kunnen worden afgestemd.

8.2 Monitor calculerend gedrag

Calculerend gedrag vindt niet aanwijsbaar plaats, maar vormt wel een risico voor het fonds. Voor ontwijkend gedrag ten aanzien van de verplichtstelling wordt aanbevolen – mogelijk door onderzoek in samenwerking met de Kamer van Koophandel - een balans te zoeken tussen effectiviteit en de (hogere) handhavingskosten en een regelmatige evaluatie van het incassobeleid. De mogelijkheden tot calculerend gedrag ten aanzien van de regeling vergen structurele monitoring van de mate waarin geen premie betaald wordt door zzp'ers en van de keuzes in het pensioenkeuzeloon. Om de mogelijkheid van calculerend gedrag ten aanzien van het pensioenkeuzeloon te beperken zou het fonds een andere defaultkeuze dan het huidige minimum pensioenloon, een kleinere bandbreedte van het pensioenkeuzeloon of een beperking in de keuze vanaf een bepaalde leeftijd kunnen overwegen. Er kan echter ook evenwicht worden bevorderd door aan werkgevers en hun werknemers meer keuzemogelijkheden te bieden. Wij denken aan een ruimer dispensatiebeleid en - binnen bepaalde grenzen - vrijheid ten aanzien van de hoogte van de premie-inleg. Houd bij nieuwe besluitvorming rekening met eventuele mogelijkheden van calculerend gedrag.

8.3 Versterk de governance

In 2013 is bij de invulling van het bestuursmodel rekening gehouden met de vertegenwoordiging van zzp'ers. Het paritair (plus) bestuursmodel werd op dat moment gezien als de beste keuze voor het fonds. Gebruik de geplande evaluatie van het bestuursmodel in 2017 om gericht te onderzoeken, of dit nog steeds het geval is, en hoe zelfstandigen en zelfstandigenorganisaties structureel meer en beter betrokken kunnen worden in de besluitvorming, in het bijzonder over de regeling. Nu zitten vooral de opdrachtgevers aan het roer. Het zou goed zijn om niet alleen binnen de governancestructuur van het fonds maar ook bij de totstandkoming van de regeling zelfstandigen een grotere rol te laten spelen. Een aantal vragen die daarbij relevant zijn:

- Is het paritair bestuursmodel nog steeds het beste model om te bewerkstelligen dat alle deelnemersgroepen (werknemers en zzp'ers) zich op een evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen, in aanmerking genomen dat de Pensioenwet de positie van zzp'ers onvoldoende accommodeert?

- Hoe kunnen zelfstandigenorganisaties worden betrokken met instandhouding van de doelstelling van het fonds (een goed en betrouwbaar pensioen voor de hele sector)?
- Zijn de huidige bekende zzp-organisaties representatief voor alle zzp-deelnemers? Hoe kan worden omgegaan met verschillen in opvattingen tussen de verschillende zelfstandigenorganisaties, bijvoorbeeld ten aanzien van de verplichtstelling? Is het mogelijk om alle of in elk geval een groot deel van de zzp-deelnemers op een goede manier te verenigen en een positie aan de pensioentafel te geven?
- Op welke manier kunnen zelfstandigen meer betrokken worden bij de totstandkoming van de pensioenregeling, zodat zij als mede-opdrachtgever van het fonds gelden?
- Geeft de evaluatie aanleiding om aan de SER en de regering voorstellen te doen om in de pensioenwetgeving de positie van zzp'ers te regelen?

De doelstellingen en beleidsuitgangspunten van BPF Schilders zijn nuttig als 'richtsnoer' en 'toetssteen' voor bestuursbesluiten, voor het toezicht en de verantwoording. Gelijktijdig met de evaluatie van het bestuursmodel verdient het aanbeveling om de doelstellingen en beleidsuitgangspunten van BPF Schilders te evalueren en daarin de specifieke belangen van zzp'ers en de mogelijke belangentegenstellingen uitdrukkelijk te benoemen.

8.4 Onderzoek proactief de mogelijkheden van een ander pensioencontract

De maatschappelijke discussie over een nieuw pensioencontract biedt aanknopingspunten om een andere contractvorm – zoals een vorm van een persoonlijk pensioenvermogen – te onderzoeken. Een regeling die de voordelen van collectief beleggen en verzekeren combineert met vergroten van de individuele keuzevrijheid. Een ander contract biedt tevens nieuwe mogelijkheden voor de juridische onderbouwing van 'geen premie geen recht' en beperkt de mogelijkheden tot calculerend gedrag. BPF Schilders weet uit ervaring welk type pensioencontract zowel zzp'ers als werknemers accommodeert en hoe een pensioenfonds zzp'ers en werknemers beide op een evenwichtige manier en met behoud van de verplichtstelling kan bedienen. Beleidsmakers kunnen profiteren van de inzichten van BPF Schilders met betrekking tot een nieuw pensioencontract en het pensioen voor zzp'ers.

8.5 Werk actief aan betere oplossingen voor zzp'ers

Meer in zijn algemeenheid merken wij op dat de doelstelling van BPF Schilders zich leent om te zoeken naar wegen om de aantrekkingskracht van de regeling en het fonds te vergroten, niet alleen door aanpassingen binnen de regeling en het fonds zelf, maar ook daarbuiten. BPF Schilders kan proactief oplossingen aandragen als het ziet dat maatregelen van overheidswege nadelig uitwerken voor zzp'ers - een doelgroep van BPF Schilders die in pensioen- en fiscale wetgeving gemakkelijk 'over het hoofd wordt gezien'. BPF Schilders kan zich hierin opstellen als opinieleider en als een partij die het goed wil regelen, zowel voor zzp'ers als voor werknemers. BPF Schilders kan vanuit zijn praktijkervaring uitdragen wat de kenmerken zijn van een passende pensioenregeling en een goede pensioenuitvoering voor werknemers en zzp'ers.

8.6 Slotopmerkingen

BPF Schilders heeft de afgelopen paar jaar veel energie gestoken in het wegnemen van asymmetrieën en het zoeken van verbinding met zzp'ers. Dat is gebeurd binnen de kaders van het huidige pensioencontract en het huidige bestuursmodel. Gegeven die kaders zijn geen majeure problemen aan te duiden. Met het oog op de toekomst kan BPF Schilders zijn blik verbreden door de kaders zelf ter discussie te stellen: past het huidige bestuursmodel nog bij de doelstellingen van het fonds? Welke ontwikkelingen zijn er op politiek niveau en hoe kan BPF Schilders hier actief op inspelen om al zijn deelnemers optimaal te bedienen? BPF Schilders kan vanuit zijn unieke positie een vooraanstaande rol spelen in de discussie over de pensioenvoorziening van zzp'ers en op die manier zzp'ers aan zich binden.

***